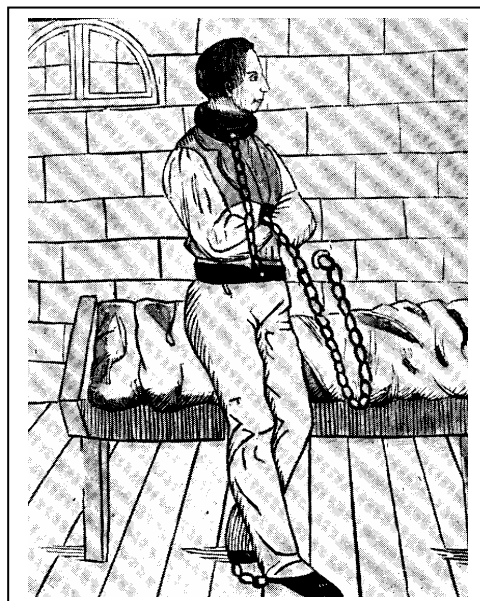

DEN ÆRLIGE SLAVE

ANTON LUDVIG HENRIK COMESTABILE
1792 - 1853

DEN ÆRLIGE SLAVE

**Anton Ludvig Henrik Comestabile
1792 - 1853**

INDHOLD

	Side
Antons baggrund	1
Ægteskabet	2
Retur fra landflygtighed	4
Kriminalitet	6
Gentagne tyverier	7
Endelig straffedom	8
Bedrøvelig finale	11

ANTONS BAGGRUND

Dette kapitel omhandler Anton, ældste søn af Louis Comestabile, hvis levned er beskrevet i kapitlet KONDITIONEN. Louis blev gift 3 gange, først med tjenestepige Beate Johanne Bech, som gav ham to sønner og en datter, hvorefter hun døde "af Kolik". Med den anden hustru fik han 3 døtre, men hun døde ved den sidste fødsel. Den tredje hustru fik en søn og en datter og levede til efter 1845. Endelig fik Louis i det mindste én datter "ved siden af", som fik hans efternavn.

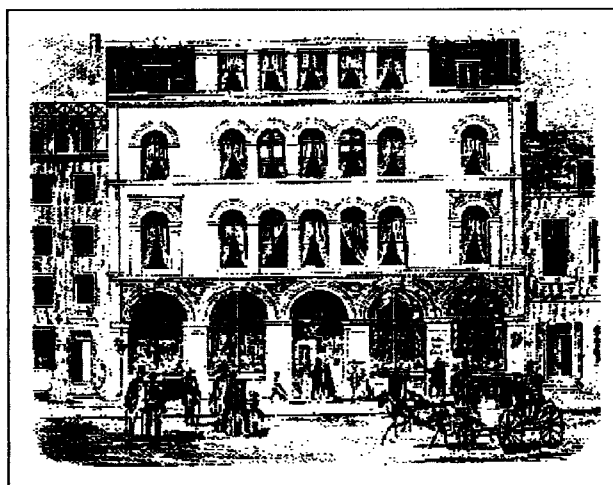
Louis var født i Rom og var katolsk. De to ældste sønner blev døbt i den katolske St. Ansgars kirke på Bredgade i København; ejendommeligt nok blev de øvrige børn, som var piger, døbt i den lutheranske tro, også den datter, som fødtes efter den første søn. Fadderne ved denne datters dåb var hele fire medlemmer af hofetaten, en greve, en baron, en hertuginde og en komtesse! Louis var nemlig på dette tidspunkt konditor ved Arveprins Frederiks hof.

Anton Ludvig Henrik Comestabili, den førstefødte og sikkert faderens stolthed, blev født 3' oktober 1792 og døbt 29 okt.s. å. i St. Ansgars kirke som ægte søn af Louis og Beate. Hans navn er i kirkebogen stavet Antonius Henricus (senere er tilføjet Ludvig efter faderen). Om hans udseende er fundet et signalement, ganske vist fra da han var 35 år gammel og havde været igennem umenneskelige strabadser og sygdomme. I juni 1828 ved hans anholdelse blev hans alder sat til 39 år, og han beskrives som "liden af Vækst, meget klein af Lemmer og iklædt Ladegaardens Klæder".

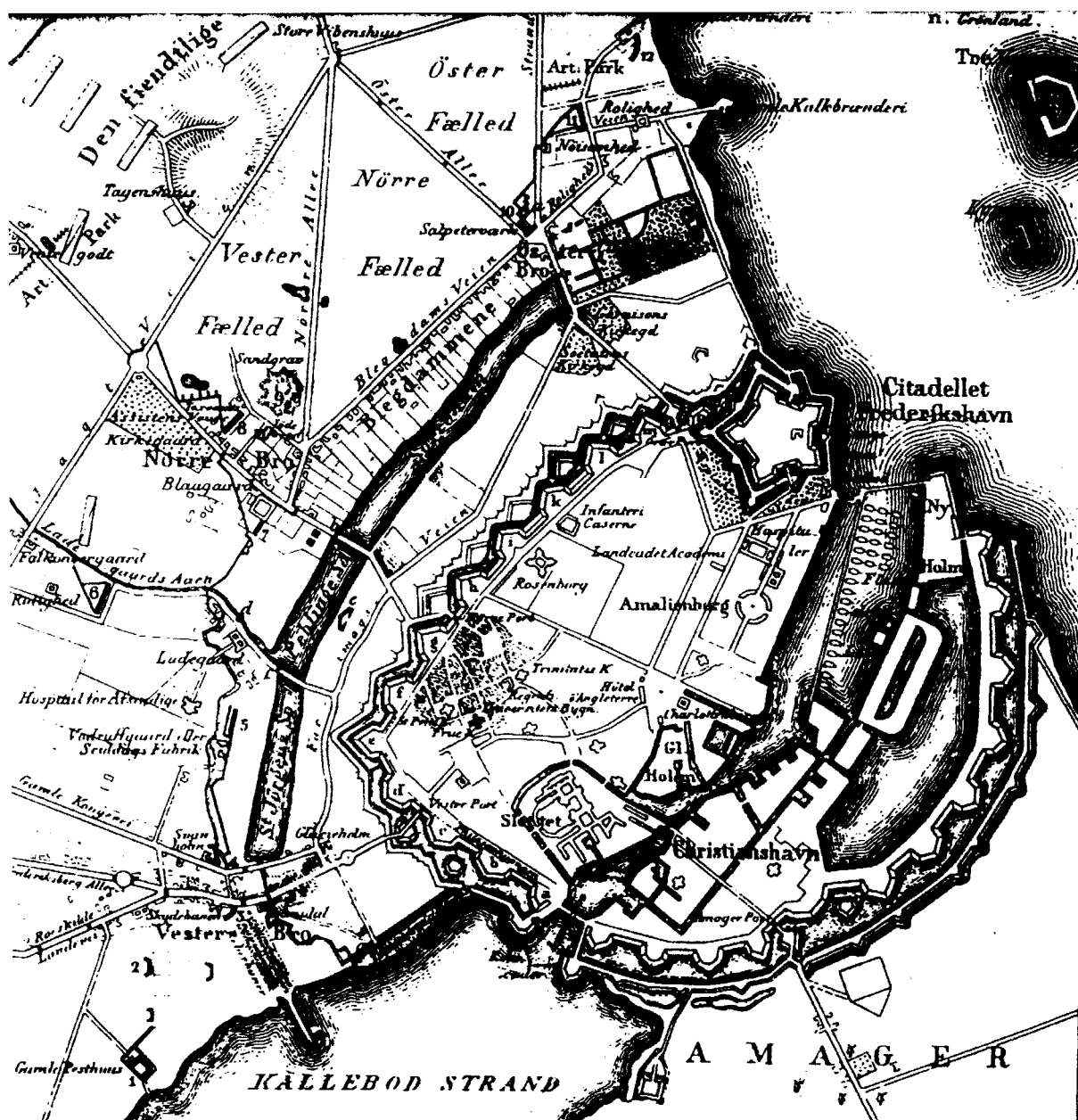
I 1797 boede familien i Købmagergade 13, som Louis havde købt, og som endnu eksisterer. Efter at Louis havde fået borgerskab som konditor, boede de i Østergade. I 1804 solgte han ejendommen i Købmagergade og købte Østergade 13, som var opført i 1793 af hofarkitekt Kirkerup og i 1799 var vurderet til 29.500 Rdl. Allerede i december 1805 kunde Louis imidlertid ikke klare terminen og måtte anmode om at få foretaget skifte. Dette medførte, at en mængde oplysninger om ejendommen og familien blev registreret.

Ved skifteforretningen var Louis ikke selv tilstede, "derimod Reqvirentens Hustrue og hans Broder Antoine Comestabili". Da denne broder intetsteds ellers er nævnt, kan det kun have været den 13-årige søn Anton Henrik, der således fik sin ilddåb ved at optræde som sin egen farbroder. Og resten af livet omgikkes han lemfældigt med sandheden.

Skifteprotokollen opregner i detaljer konditoriets og hjemmets store mængde luksuspræget inventar og udstyr. I stuen var der butik og konditori, på 1' og 2' sal spisesaloner med køkken og diverse sovekamre, og på kvisten kontor og kamre til de 8 tjenestefolk. I kælderen vinkælder med bl.a. 8 oxehoveder rødvin. Blandt det rige inventar bemærkes specielt "2 gamle klaverer som sagdes at tilhøre sønnen". Han var, som det senere ses, vidtløftig og nok også kunstnerisk anlagt.

Østergade 13

København 1807 - Ladegaarden ses vest for Peblinge Sø

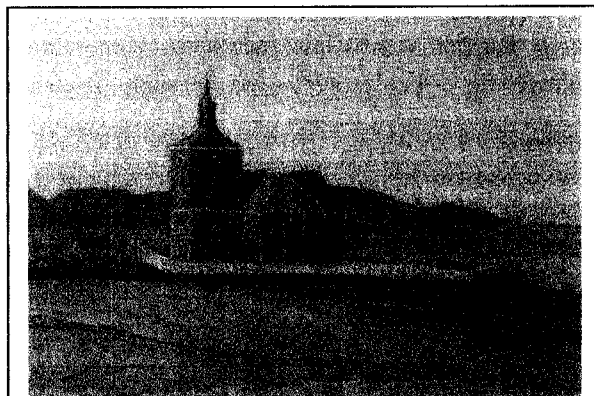
Med sit gode forhold til kreditorerne lykkedes det dog Louis et år derefter at fortsætte forretningen i samme ejendom indtil 1809, men i 1810 var han i Raus Gaard, det nuværende hotel d'Angleterre, og fra 1811 på det sted på Kongens Nytorv, hvor Store Nordiskes bygning ligger idag.

ÆGTESKABET

Anton blev oplært i konditorfaget og trådte i faderens sted når nødvendigt. Han har sikkert også med interesse fulgt faderens gerning som officer i borgervæbningen, og man kan gætte på, at han har ledsaget ham ved besøg på krudtværket i Frederiksværk. I hvert fald ses det, at da han var blot 17 år (og derfor måtte have kongebrev), blev han ægteviet i Vinderød kirke ved Frederiksværk. Kirkebogen for året 1810 anfører:

Mandagen d. 26de Februar blev uden forudgaaende Tillysning fra Prædikestolen efter Kongelig Bevilling, dateret 23de f. M. i Huset copulerede Ungkarl Antonio Comestabili fra Kiøbenhavn og Pigen Amalia Møller fra Frederiksverk.

En af de to forlovere var Fabrikør Hr. Tho. English paa Frederiksværk (Krudtværket). 12' august 1811 ansøgte Anton Københavns magistrat om at få beskikket en kurator og foreslog dertil hosekræmmer Jens Olsen Schibild, boende på Østergade 76, og undertegnede sig "underdanigst og ydmygt Anton Comestabili, boende i Harmonien i Wingaardstræde". Det må formodes, at han efter brylluppet er flyttet hertil med Amalia.

Vinderød kirke (J. Th. Lundbye 1837)

Men der blev ingen børn i det ægteskab og heller ikke noget langt samliv. 28' april 1812 afgik Louis fra artilleriet, og tidernes ugunst med statsbankerot og almindelig smalhans har fået ham til at opgive forretningen. Ganske vist står han endnu i vejviseren for 1813 som traktør på Kongens Nytorv, men fratrædelsen fra artilleriet tyder på, at han allerede i 1812 har vendt alt ryggen, hustruen med 7 små børn og stedbørn, og er flygtet sammen med Anton til Sverige. Under Antons omflakken i Sverige har hans efterladte hustru Amalia Møller stridt for at få en tålelig tilværelse. Hun blev træt af at vente i årevis, og d. 22' april 1816 ansøgte hun magistraten om separation fra manden:¹

Amalia Comestabili født Møller anholder om at vorde separeret i Henseende til Bord og Seng fra hendes Mand Antonius Comestabilis, som i Aaret 1814 (!) forlod hende og rejste til Frankrige, uden siden at være kommen tilbage. Hun har mødt hos hendes Sjælesørger.

Nu begyndte hendes kamp mod bureaukratiet: 1' juli "kaldtes hun for at siges", at Magistraten nu ikke kunde indlade sig. Hun formanedes til at oppebie mandens tilbagekomst. Hun lovede at "ville fra Frankerige, hvor Manden er henrejst, skaffe efterretning, om han agtede at komme tilbage, eller ikke". 22' juli 1816 tilskreves Cancelliet (svarende til nutidens udenrigsministerium), om mandens erklæring kunde indhentes igennem det udenlandske departement. 3' august modtog magistraten fra cancelliet en ansøgning fra Amalia, som anholdt om, at departementet vilde indhente mandens samtykke. Henstilledes. 16' august mødte hun og erklærede, at hun intet forlangte af ham til underholdning, og at deres fælles bo var delt mellem dem inden hans afrejse. Og så fik hun endelig en lovformelig separations-bevilling af 21' august 1816 med 7 underskrifter.

Knap 3 år senere begyndte hun at forberede sig på et nyt ægteskab, hvis muligheden derfor skulde opstå. 18' juni 1819 noteredes:²

Amalia Comestabili, født Møller, som ifølge den vedlagte Bevilling, under 21de August 1816 er separeret i Henseende til Bord og Seng fra sin Mand Antonius Comestabili, anholder 21de dennes om at Ægteskabet maa vorde ophævet imellem hende og Mand, og at det maa blive hende tilladt at indlade sig i andet ægteskab.-

¹ Kbh.s Magistrats sekretariats retsprot. for separationssager

² Samme

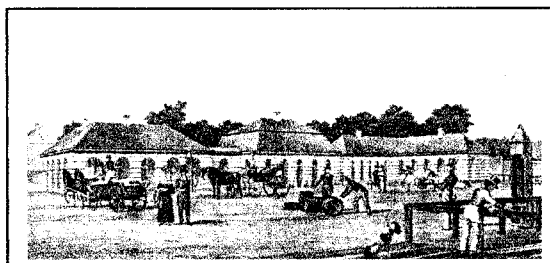
18' juni: Beroer indtil 3de Aar fra Separations Bevillingens Dato ere forløbne. 10' september: Manden indkaldes med 6 ugers varsel i de offentlige Tidender. 28' oktober: Han har ikke mødt efter indkaldelse i aviserne. Hun affordres vielsesattest samt attest fra hendes sjælesørger om at han har formået hende til at oppebie mandens tilbagekomst for da at leve med ham. 4' november indleverede hun attesterne. 5' november kaldtes hun for at formanest til at vente på manden. 9' november mødte hun og nægtede at ville leve med ham. Hun pålagdes da at skaffe attest om hendes u...skelige opførsel i separationstiden. 11' november indkom attesten fra pastor Michelsen.

Endelig d. 13' november 1819 udstedtes af magistraten et flere siders referat af sagens forløb, som afsluttedes med en indstilling om **ophævelse af ægteskabet** og tilladelse til at indgå andet lovligt ægteskab. Tilladelsen blev givet, det er dog ikke undersøgt af hvilken myndighed, men hendes skilsmissebrev af 3' december 1819 er nævnt i hendes vielsesregister. 10' november 1826 blev hun på Frederiksberg viet i præstens hus til fraskilte kammerråd og toldbetjent i København Magnus Bøeg, begge var 40 år.

RETUR FRA LANDFLYGTIGHED

Københavns havn ca. 1790

Nordre toldbod

Efter nogle år kom Anton tilbage alene:

Rapport af 4 December 1817³

Dags Eftermiddag Kl. 3 slet blev ved Vagtmandskab, fra Hoved Vagten vedbemeldte Sædel, og et Svensk Pads, samdt den i Passet bemelte Person og Skipperen, som forklarede at hans Navn er Jørgen Jensen Baadfører og boesadt i Malmøe, siger at være befaleet til at medtage denne Person tilligemed Passet hertil Kiøben uden Betaling og ankom til Toldboden Kl. 1 slet, hans Baad er lastet med Ti.... og ligger ved Toldboden. Den af ham landbragte navngiver sig Anton Ludvig Hendrichus Comistabille, født her i Staden 25 Aar Gammel, han siger at være en Søn af Conditer Comistabille der bode paa Øster-Gade, og Rejste for 5 Aar siden med sin Fader til Malmøe, og der fra til Stokholm, hvor hans Fader Rejste fra ham til Norge, og lod han sig Angrosere (engagere) i Stokholm ved 2de Garde ved Musiken hvorved han har tient paa fierde Aar og for 6 Uger siden bekom sin Afsked i Stokholm og Rejste derfor til Malmøe, hvor fra han i dag blev sendt hertil. I et 1½ Aar siger han at have ernæret sig som Arbeids Mand i Stokholm, han siger at have lært Conditerriet og er Conditer Svend. - Det Anmærkes at den hertil bragte er Syg og beladt med Fnadt paa henderne.

³ Københavns Politis Journal-sager 1817 nr. 7922

Efter S.S. Hr. Justits Raad og Politie-Directeur Hvidbergs Resolution blev Anton Ludvig Hendrichus Comistabile indsat i Politie Arresten, og Skipper Jørgen Jensen Dimiteret. -

Underdanigst
Mors(?)

At Arrestanten Anthon Ludevig Hendrick Comistabile er besat med Fnadt og Beensaar hvorfor han trænger til Kuur, bevidnes
Kiøb. 5 Xbr 1817 Ran....

En seddel ved rapporten indeholder denne "Melding":

Fra Toldbodvagten i Kiøbenhavn d. 4de December 1817
Kl. 1 1/2 Eftermiddag ankom fra Malmø i Skaane, en danskfødt Mand Anton Busch, som fra ovennævnte Stad er hertil oversendt. -
Da Manden er næsten nøgen og sygelig, saa, seer Toldbod Vagtens Comandeur sig ei beføjet at imodtage ham, uden nærmere Ordre, og oversendes derfor med Skipperen til Hovedvagten. -

R.....

Vagt-Comandant af Kongens Regiment

Ovennævnte 2de Anthon Busch og Skipperen beroer heri Vagten til nærmere Ordre.

Afsendes til Politie Kammeret
Schulenberg

Næste dags aften blev Anton bragt til hospitalet - sikkert tilfods og under bevogtning - og en rapport afsendtes herfra til Politi-Directeuren, Hr. Justitsraad Hvidberg:

Efter Deres Velbyrdigheds Forlangende have vi undertegnede Overlæger ved det almindelige Hospital Dags Morgen den 6te December Klokken 8te samtidigt nøye undersøgt den Aftenen i forveien udi Hospitalets Sygestue Litra A: A:

indbragte Clarinetistes Anthon

Ludvig Hendrick Connestabili's HelbredsTilstand, og have vi ved denne Undersøgelse erfaret følgende:

- 1, havde Patienten Udseende af een der lider af Tæring /:Marasmus:/ og sagde, da han i denne Henseende blev udspurgt, at han formedelst Brystsyge har været indlagt i Stokholms Garnisons-Hospital og efter eget Forlangende, under Foregivende af at ville søge sin Fødestavn, var blevet udskrevet. -
- 2, bemærkede vi et ondartet Hududslet /:Scabies crustola:/ over den største Part af hans Legeme, især paa Hænderne, for hvilket, saavel som Brystsygen han igen skal være indlagt i Malmø Hospital indtil hans Begjæring om at være overbragt til Kjøbenhavn kunde vorde opfyldt; -
- 3, har han en betydelig Beenskaade paa den forreste Flade af det venstre Been. -

Kjøbenhavns Almindelige Hospital d: 6te December 1817

Hovedvagten på Kongens Nytorv

Ærbødigst
..... Wendttahl
Overlæger ved Almind. Hptl.

Så kommer en endeløs række af indførsler om Anton i politiets journaler. Han har tydeligvis ikke genoptaget samlivet med Amalia efter sin hjemkomst fra Sverige. 1' maj 1818 blev han og 64 andre arresteret for at være "uden Logis", sagen blev dog henlagt. 1' august 1818 blev han arresteret for fuldskab og 2' august med 6 andre for "Uberettiget Ophold", også henlagt. 19' september var han og en flok andre "Uden Logis", og 30' september ses en sag om "den syge Anton Ludvig Comestabili", henlagt. 11' november atter fuldskab, næste dag uden logis, begge henlagt. 28' november blev han og 11 andre anholdt for "Løsgjænger", ført til protokol 5. 28' december blev han og en skomagersvend anholdt for "Fuldskab og uden Logis", henlagt, 30' dec. uden logis, henlagt.

KRIMINALITET

I 1819 fortsætter det, men så er det slut med politiets langmodighed, og sagerne bliver ikke mere henlagt. Stoffet er overvældende, og her gengives forløbet i hovedtræk. 24' marts 1819 blev Anton Comestabili og Peter Hansen Slangerup ved politiretten dømt til **fængsel**, og dommen blev 22' april 1819 stadfæstet ved højesteret (Sag nr. 132). Voteringen kopieres her:

Arrestanterne Anton Comestabili og Peter Hansen Slangerup tiltales under nærværende Sag for gjentaget Løsgjængerie. De ere begge tvende Gange forhen befundne skyldige i lige Forseelse, for hvilken de sidste Gang ere, ifølge Kiøbenhavns Politieretsdom, anseete, hver med 4te Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og det er nu oplyst, at de, efter udstanden Straf, ikke have noget stadigt Logie eller Ophold, ei heller kunnet gotgjøre hvoraf de levede; ligesom de ei heller har modtaget det Arbeide, som efter Politie Auditeurens Foranstaltning er bleven dem anvist. Jeg formener efter disse Omstændigheder, at de retteligen ere anseete med den indankede Dom, og da ihenseende til Processualia Intet findes at revidere, concluderes Politierettens Dom bør ved Magt at stande.-

Men i den endelige dom af samme dato skærpedes straffen for de to:

(.....) Derom er ved fornævnte Dom (Politierettens) saaledes kjendt for Ret: Arrestanterne Anton Ludvig Henrich Comstabili og Peter Hansen Slangerup bør hensættes til Arbeide i Kiøbenhavns **Forbedringshuus**, hver i otte Maaneder.- Endelig bør Arrestanterne enhver for sit Vedkommende udrede Underholdnings og Varetagts Omkostninger i Arresten skadesløst.- At efterkomme under Adfærd efter Loven.-

Anton kom så endeligt i Forbedringshuset for 8 måneder i april 1819, altså til omkr. nytår 1820. Og han var ikke længe på fri fod. Han har igen turet rundt i byens gader med sine kumpaner og blev d. 10' oktober 1820 ved Højesteret idømt 1 års **forbedringshus** og blev løsladt d. 12' oktober 1821. Men så begyndte det at gå helt galt:

Løverdagen d. 10 Novbr, 1821, Dom:⁴
Arrestanten Anthon Ludvig Henrich Comestabili er under nærværende, i Følge Politie-Rapport, anlagte Sag, tilstrækkeligen overbevist om, at have frastjålet Møller Øelund paa Svanemøllen et Tørklæde, som er vurderet til 2 sk., og hvorfor Erstatning er frafaldt, samt at have gjort sig skyldig i Betlerie.-

⁴ Kbh.s Politiret, 5 prot., domprotokol 4, 1819-22, s. 443

Arrestanten, som flere Gange tilforn er straffet som Løsgjenger, og seenest efter Høiesterets-Dom af 10de Octbr. f. A. med 1 Aars Forbedrigshuus-Arbeide, vil nu blive at ansee i Overensstemmelse med Forordningen af 20de Febr. 1789, §1, sammenholdt med Plakaten af 15de Januarii 1790, etc. etc. ... og Straffen, efter Omstændighederne, og med Hensyn til de Arrestanten forhen overgaaede Domme, at bestemme til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedrigshuus i 8te Maaneder, hvorfor Arrestanten vil blive at tilpligte at betale et paa hans Underholdning og Varetægt i Arresten medgaaede Omkostninger skadesløs.-

Thi kjendes for Ret

Arrestanten Anthon Ludvig Henrich Comestabili bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedrigshuus i otte Maaneder, samt skadesløst udrede de paa hans Underholdning og Varetægt i Arresten medgaaede Omkostninger.-
At efterkommes efter Loven.-

GENTAGNE TYVERIER

Anton har snart igen vist sig uforbederlig. Han blev igen dømt d. 14 oktober 1822 således:⁵

Da Arrestanten Anthon Ludvig Henrich Comestabili, der, foruden oftere at have været anseet med Straf for Løsgjænger i ved Kjøbenhavns Politiretsdom 10 Novbr. 1821, har været belagt med Straf af 8 Maaneder Forbedrigshuusarbeide, for 1ste Gang forøvet Tyverie, under nærværende Sag saavel ved egen Tilstaaelse som øvrige tilvejebragte Oplysninger maa ansees tilstrækkeligen overbeviist, paa nye at have gjort sig skyldig i lige Forbrydelse, i det han har frastjaalen Frøken Leit et Stykke Flæsk og Brændevinsbrænder Winding en Mælkekrukke, for hvilke Koster Erstatning fra de Bestjaalnes Side er frafalden, vil han nu være at dømme overensstemmende med den 2^{den} § i Forordn. 20 Febr. 1789 og Straffetiden at bestemme til minimum af den ved bemeldte Lovsted fastsatte, hvorfor Arrestanten bliver pligtig at udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger.

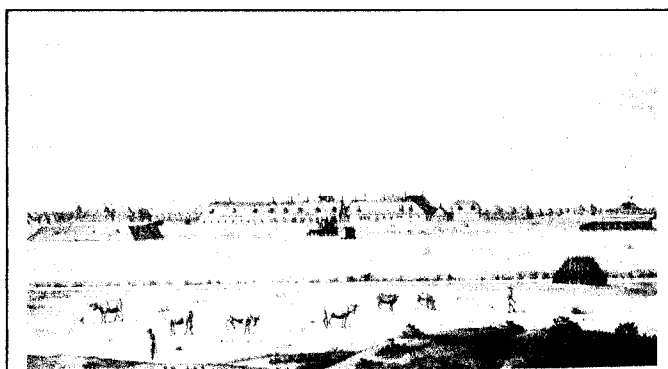
Sagførelsen har været forsvarlig,

Thi kjendes for Ret:

Arrestanten Anthon Ludvig Henrich Comestabili bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns **Rasphuus** i 3 Aar, saa udreder han og (dvs. også) alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger. - At efterkommes under Adfærd efter Loven.

Ved løsladelsen i 1825 blev han afleveret til Fattigvæsenet, som anbragte ham på Ladegaarden, byens fattighjem, hvor han fik arbejde ved "Uldmanufacturen". En attest fra Kjøbenhavns Fattigvæsens Uld Manufactur af 22' marts 1828 erklærer, at han dér har været flittig til sit arbejde, og at man intet har at klage på hans forhold. Men at han d. 15' januar 1828 som syg blev anvist til det Almindelige Hospital.

Han er efter udskrivning blevet bragt tilbage til Uldmanufacturen, som derpå d. 10' juni 1828 skriver til Commissionen for de Kjøbenhavnske Fattiges Beskjæftigelse

Ladegaarden (J.J. Bruun 1753)

⁵ Justitsprot. 35, s. 307 nr. 608

ved Fabriks Arbeide:

Anthøn Ludvig Henrich Commistabli, der er ansat her ved Ulden Afdeelingen erholdt i Søndags den 8de dennes Tilladelse til at gaæ til Kjøbenhavn, men er endnu ikke kommen tilbage. - Den Skjorte og de Gangklæder han var iført er Stiftelsen tilhørende.- Dette skulde jeg ei undlade at indberette til den høie Commission.-

ENDELIG STRAFFEDOM

Herefter findes nogle erklæringer om skjorten, som var ny og af værdi 9 mark, og at klæderne var en mørk trøje, en grønagtig vest og et par mørke benklæder. Men inden dette kom for retten, gjorde Anton sit sidste kup, som definitivt afgjorde hans skæbne. 16' (19?) juni 1828 udfærdigedes en politirapport, som vedføjedes en ca. 40 sider lang sagsbeskrivelse i retsprotokollen for d. 23' juni 1828⁶. Rapporten lyder således:

Dags Formiddag indfandt sig paa Politiekammeret Høker Løve, der er boende i Rosenborggaden No 213 og medbragte den Person som efter hans hertil givne Anmeldelse har stjaalet i hans Boutik, en Spanskrørs Stok, og antraf han denne Person Dags formiddag gaaende paa Børsen, og som strax paa Anmodning viste sig villig til, at følge med hertil hvor han fremstaaer og navngiver sig Anton Ludvig Henrik Comistabili, født her i Staden 39 Aar gammel; Han vedgaaer at have været straffet for Løsgjængerie med 10, 15, 20 og 30

Dages Fængsel paa Vand og brød, og senest med 8te Maaneder i Forbedringshuset, samt dernæst med et Aar i Forbedringshuset, ligeledes for Løsgjængerie, dernæst vedgaaer han, at have sidst været straffet med 3 Aar i Rasphuset for Tyverie og blev stillet paa fri Fod for omtrent 3 Aar siden, da blev han fremstillet her, og besørget afleveret til Fattigvæsenet, hvorved han har havt sit Ophold indtil Søndagen den 8de dennes, da han erholdt tilladelse at gaæ fra Ladegaarden til Staden imod at han igjen skulde indfinde sig der samme dags aften, men da han ikke havde Lyst til at blive der længer udeblev han derfra, og har ingen Logi havt siden, og siger at have levet af 3 mark som han har erholdt for en Skjorte, han havde medtaget fra Fattigvæsenet og solgt til en ham ubekjendt Kone i Adelgaden.- I Henseende til det i vedlagte Rapport omhandlede Tyverie da vedgaaer Comparenten at han sidst afvigte Mandag kom ned i Høker Løves Boutik, for at nyde nogen Forfriskning, og under hans Ophold der, observerede han, at en Mand kom ind til forbemeldte Høker satte sin Stok fra sig i Boutikken, og gik ind i Høkerens stue, da fattede Comparenten den Beslutning, at tage denne Stok, og uformærket at komme bort dermed, stak han Stokken i sit Trøjeærme, bar den saaledes til gammel Strand, hvor han med et Stykke Glas afbrækkede de paa Stokken værende Sølvøskener,

*Ladegaardslemmer på vej til
dagens arbejde*

Jødisk sjakrer

⁶ Kjøbenhavns Politierets Protocol

hvilke han solgte til en Jøde paa Amagertorv for 3 sk. hvorefter han gik hen til Brændeviinsbrænderen i Fortunstrædet, hvor han traf Frantz Jacobsen, hvilken han anmodede om, at sælge Stokken for hvad han kunde faae for den, og foregav, at han havde fundet den paa gamle Kongevei, men efterat Jacobsen meget kort havde været ude for at sælge Stokken, kom han tilligemed Høker Løve op til fornævnte Brændeviinsbrænder, hvor Comparenten strax vedgik for Løve, at han havde stjaalet denne Stok i hans Boutik, og var villig til paa Forlangende at følge med Løve til Politiekammeret, men dog besluttede paa Vejen, at undvige, hvilket og lykkedes ham. Efter S. T. Hr. Justitsraad og Politiedirekteur Bræstrups Resolution blev Anton Ludvig Henrik Comistabili indsat i Arresten N°. 3.-

underdanigst

Nybye, C. Petersen

Sagen gik sin gang, og 12' juli udfærdiges stævning:⁷

Tilforordnede udi den kongelige Lands-Overret samt Hof- og Stads-Ret i Kjøbenhavn Gjøre vitterligt, at efter Begjæring af Prokurator Jensen, som Actor, stævnes herved, paa deres Arrest i Stadens civile Arresthuus, Arrestanterne Anthon Ludvig Henrich Comestabli og Frantz Jacobsen; samt Salomon Lazarus, boende i St. Pederstræde N°. 118, 3

Sahl, og Wulff Hertz Cohen, logerende i Gæstgivergaarden Prindsen paa Vestergade, til at møde heri Retten Mandagen den 14de Juli førstkomende, Formiddag Kl. 9, for Sigtelse og Saggivelse (?) at anhøre og Dom at modtage, den Første for at have gjort sig skyldig i gjentaget Tyverie, den anden for at have været behjælpelig med at sælge det Stjålne, og de 2de Sidste for ulovlig Handel; samt til at betale Actionens Omkostninger, alt efter nærmere derom inden Retten gjørende Paastand og Irettesættelse.- Denne Stævning anmeldes for Arrestanternes beskikkede Assessor Procurator Baastrup. Ifølge Fn. 3 Juni 1796 gives ingen Lovdag (?) eller Forelæggelse, Til Bekræftelse under Rettens Segl og Justits Secretairens Underskrift.

Kjøbenhavn den 12 Juli 1828

(Rettens segl)

Hoff

Gammel Strand (Foto 1840)

Derefter bevidnes af 2 mænd, m. laksegl, at de har forkyndt stævningen som anført, dog:

for Wulff Hertz Cohen er Stævningen ikke forkyndt, da han fortiden opholder sig i Dyrehaugen efter Gæstgiver Nielsens Kones Udsagn, hos hvem han havde haft fast Logie og i det i Stævningen opgivne Sted.

⁷ Landsover- samt Hof- og Stadsretten, Pådømte sager, 14/7-22/7 1828 No. 346

Frantz Jacobsen var også en bortløben fange fra Ladegaarden. D. 19' juli 1828 blev der afsagt højesteretsdom i den her beskrevne sag:⁸

Da Arrestanten, ifølge Højesteretsdom af 11te Novbr. 1822, har været straffet med 2 Aars Rasphuusarbeide for anden Gang begaaet Tyverie, saa vil han nu være at ansee efter 20de Febr 1789 § 3, og maa det bedragelige Forhold, hvori han tillige er skyldig, derved blive uden videre Følger, end at han maa tilsvare Værdien af den Fattigvæsenet fravendte og ei tilstædekomne Skjorte med 9 Mark Tegn.-

Arrestanten Frantz Jacobsen, der har paataget sig at sælge den ommeldte Stok for Arrestanten Comistabili, skjøndt denne havde opgivet for ham at have fundet den, vil for dette Forhold, efter Grundsætningerne i 5-9-2 o. fr. Fdg. 20de Febr. 1789, være at ansee med en arbitrair Straf, som efter Omstændighederne bestemmes til 2 Dages Fængsel paa Vand og Brød.-

(Cohen og Lazarus' dom)

I Sallarium til Actor ville Arrestanterne have at udrede een for begge og begge for een 5 rbd. Sølv; men de øvrige af Actionen lovligt flydende Omkostninger vil det paaligge dem, saavel som Tiltalte Salomon og Lazarus, Enhver for sit Vedkommende at udrede.-

Den befalede Sagførelse har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret

Arrestanten Anthon Ludvig Henrich Comistabili bør hensættes til **Fæstningsarbeide sin Livstid**, samt udrede i Erstatning til Kjøbenhavns Fattigvæsen 9 Mark Tegn.-

(Jacobsen fik 2 dage vand og brød, Lazarus bøde 1 rbd. Sølv, Sallarium, og ligeledes omkostninger, Salomon blev ikke nævnt). Det Idømte at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Øvrige at efterkommes under Adfærd efter Loven.-

Carstens.

Så kom Anton i Stokhuset, hvorfra han daglig blev ført i fodlænker med andre fanger til arbejde på fæstningsarbejderne. Og det gav forklaringen på betegnelsen **SLAVE**, som han har i folketællingen af 1845, hvor jeg første gang fandt ham nævnt. I registret til folketællingen står: Comestabili, Anthon ugift, Slave, 1.397. Tallene viser: 1 at han hørte under hof- og militæretaten, og 397 at han boede i Stokhuset. Der var fangerne opdelt i "Uærlige Slaver", som var de der var indsat for drab, sørøveri og lignende, og "Ærlige Slaver", skyldige i mindre alvorlige forbrydelser.

På billedet af J. Senn fra 1806 er samlet lovens håndhævere, slavefogden løfter den trekantede hat for den elegant klædte politibetjent, mens to vægtere med morgenstjerne lytter til argumentationen.. Bagved står fæstningsslaven, barbenet med ankeljern, reb om livet og hånden på det bare bryst.

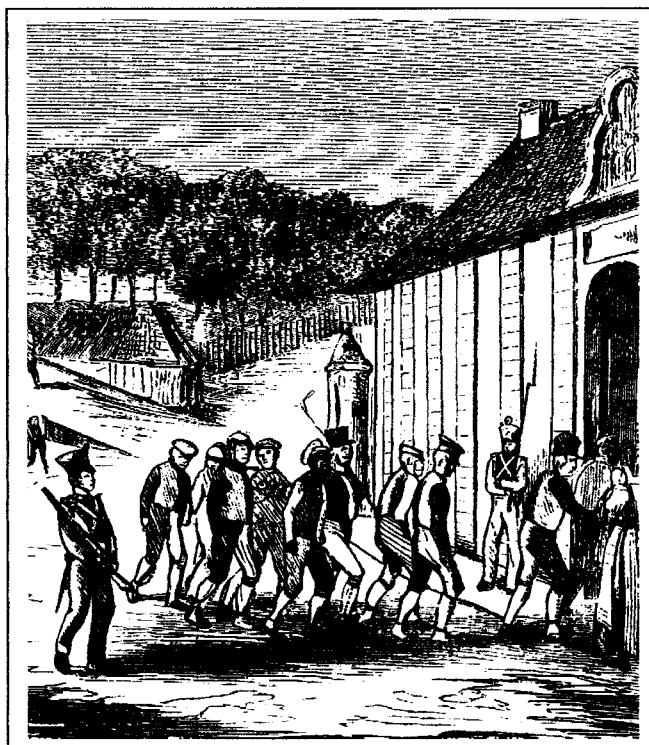

⁸ Landsover- samt Hof- og Stadsretten, Pådømte sager, 14/7 - 22/7 1828 No. 346

De følgende mange år henslæbte Anton som slave, under forhold som man idag dårligt kan forestille sig. Alene af ærlige slaver var der ca. 400 i bygningen! Antons ophold dér kostateres således:⁹

Anthön Ludvig Henrich
Comestabili Conditor,
løsladt Rasphuusfange
f. i Kjøbenhavn, 39 Aar,
Catholsk, ugift.
Indkom 23de Juli 1828, paa
Livstid. Forbrydelse: 3^{die}
Gang Tyverie. Efter hvis
Dom: Landsover- samt
Hof- og Stadsretten.
Anm: Den nye Protokol.

På Klæstrups tegning ses "slaverne" i fodlænker blive ført tilbage til Stokhuset efter dagens fæstningsarbejde.

BEDRØVELIG FINALE

I rullens næste bind for 1844-57 ses han igen under samme nummer, med tilføjelsen: Anm: 30 Juli 1845 **løsladt** (uden begrundelse). Og så har han hutlet sig videre og er gennem fattigvæsenet kommet på Bremerholm, endnu en arbejdsanstalt. Det kan konstateres i Københavns Stadsarkiv:¹⁰

Anton Ludvig Henrik
Comistabili, 56 Aar, Boepæl
Holmens Arbeidshuus,
Religion Luthersk (!),
Fødested Kjbhvnlig
Arbeidsfærligheed:
Alderdomssvag
Konditorsvend, Om Børnene
have havt Kopper,
....Attest Naar indskreven
i Almisse? 9/12 fra 14 Decb.
1845 til 14 Decb. 1848.
Ugentlig: Penge Mad,
Portioner 7; Brød 1½,
Anmærkninger:
Lem i Holmens Arbeidshuus.
Indlagt 7/3 1846 som Lem i
Alm. Hospital.

Almindelig Hospital

⁹ Københavns Stokhus Slaverulle 1834-43, No. 587

¹⁰ Fattigvæsenets Register 2' serie, 1815-57 s. 1265

Han var sejglivet. Hospitalet skriver:¹¹

Commistabile, Anthon Ludvig Heinrich, Ladegaarden, 56 Aar, indkommen
19 Sept. 1845. Udgaet: Rest.(restitueret) 23 Oct. 1845.

Næste indlæggelse:¹²

3/2 Anthon Ludvig Heinrich Comistabilli, ugift. Alder 56/1846 f. Kbh.,
katolsk, Etat: civil, Conditorsvend, d. af Alderdomssvaghed. Ingen Ligkasse.
Indlagt: i 7 Marts paa 3 Aar, paa 2 Aar fra 6 Marts 1849. Paa 1 Aar fra
1 Marts 1850 eller Understøttelse. Tilstaaet Almisse fra Hospitalet, foruden
den almindelige Forplejning: 14/3 46. 16/10 52. 10 sk. ugl. indtil videre.

Endelig ses i Alm. Hospitals kirkebog, at Anton døde d. 17^e juli 1853. Ubegribeligt, at hans elendige
tilværelse skulde vare i næsten 61 år. Man kan fundere over, om hans søskende og deres børn har
afskrevet ham som medlem af familien, og om de har set bort, hvis de passerede ham, når han i lænker
førtes til fæstningsarbejde. Det kan være hændt hans niece, denne forfatters oldemor Aurora
Clementine Comestabile, som var født i 1828. Clemencia betyder barmhjertighed!

September 2002

¹¹ Alm. Hospital 1845-47, Mandtalsbog for Patienter s. 78

¹² Alm. Hospital, Mandtalsbog over Lemmer 1845-85, no. 691-920, Hospitals No. 832

Slægtskrønikens kapitler

Direkte aner:			Afsluttet md/år
1 - Herredsfogden	*Anders Hansen Korsebjerg	ca. 1600-1665	04.02
2 - Langelænderne	*Bondeslægter	1600-1850	03.92
3 - Pellerne på Langeland	*Pelle-slægten	1606-1995	95
4 - Præsten	*Hans Andersen Korsebjerg	1628-1697	02.02
5 - Themand og Vintapper	*Andreas Hansen Kaarsberg	1681-1756	12.98
6 - Kobbersmedene	*Bodecker-klanen	1700-1850	12.94
7 - Købmand og Vinhandler	Peter Andreasen Kaarsberg	1719-1774	
8 - Selvejerbonden	*Hans Rasmussen	1740-1816	08.93
9 - Papirmagerne	*Widerström-slægten	ca. 1740-1840	12.96
10 - Brændevinsbrænderen	*Niels Larsen Høygaard	1746-1792	11.96
11 - Købmand og Klædehandler	Hans Kaarsberg	1757-1826	
12 - Garveren	*Johan David Bodecker	1767-18.?	01.97
13 - Konditoren	*Louis Comestabile	1770-18.?	02.90
14 - Degnen	*Peter Magnus Hammer	1776-1822	01.94
15 - Sæbesyderen	Jacob Friederich Eszlinger	1783-1841	
16 - Den enlige moder	*Lovise Marie Hammer	1816-1894	10.94
17 - Hattemageren	+Adam Frantz Bodecker	1818-1884	
18 - Arkitekten	*Henrik Vilhelm Brinkopff	1823-1900	10.91
19 - Stationsforstanderen	Broder Wigelsen Kaarsberg	1824-1902	
20 - Sagføreren	Richard Wigelsen Kaarsberg	1889-1935	

Sidelinier:

21 - Den ærlige slave	*Anton Henrik Comestabile	1792-1853	09.02
22 - Filosoffen	Hans Brøchner	1820-1875	
23 - Etatsraadinden	Magdalene L.M. Kjellerup	1826-1912	

* Afsluttet
+ Påbegyndt

Tavler:

Slægten Kaarsberg fra Korsebjerg i Ubberud sogn	12.99
Blandede rødder (Anetavle for Jørgen Kaarsberg)	01.01

Eunices slægt

Os Colonizadores - Ascendência de Joaquim Egydio de Cerqueira César	10.97
As raízes dos Cerqueira César - Descendência do mesmo	06.98
As raízes dos Pereira de Castro	11.97

September 2002

